

همایش روز جهانی فلسفه؛ «دیگری»

۲۵ آبان ماه ۱۴۰۰

«دیگری» در مثنوی معنوی

شهین اعوانی

بازنشسته گروه فلسفه غرب، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

shaawani@gmx.de

چکیده: از نظر مولانا مصاحبت و هم‌نشینی با «دیگری» بر روح و روان آدمی تأثیر می‌گذارد. تأثیر این مصاحبت می‌تواند مطلوب باشد یا نامطلوب. مصاحبت افراد صالح با موحدان و عارفان بختیار، حقیقی است و به مثابه همکاری و اقتران عقول است، این نوع مصاحبت سبب می‌شود که روشنگری و نور فزونی گیرد، و در مقابل، مصاحبت با گمگشتگان از حقیقت و ناراستان که مولانا از آنان با تعبیر «اغیار» (یعنی بیگانگان) یاد می‌کند، باعث تباهی عقل می‌گردد. این اغیار به مثابه «خار» طبیعت آدمی و «گرگ» انسان هستند؛ در این موضع، این نظر مولانا به اختصار با تعبیر معروف توماس هابز: «انسان گرگ انسان است» مقایسه می‌گردد. در مثنوی گاهی انسان، خود با خود، «غیر» (بیگانه) است. با این حال انسان نیرویی دارد که می‌تواند با شناخت حق و همراهی دست مدد حق، از راه عقل دوراندیش، نفس بدکیش و اوصاف پست و مذموم خود را درمان کند و به اوصاف والا و محمود بدل نماید. و این در حالی است که چنین حکمی در خصوص دیو صادق نیست: «دیو اگر ملک هم بگیرد، باز غیر است و مکار و نیرنگ‌باز».

World Philosophy Day; “The Other”

16 November 2021

Otherness in Mathnavi

Shahin Aawani

Emerita Associate Professor, Department of Western Philosophy, Iranian Institute of Philosophy
shaawani@gmx.de

Abstract: According to Maulana companionship with others has a deep spiritual influence which can be desirable or not. Companionship with the righteous, the God-fearing and the blessed friends of God is a real one which is similar to the conjunction or association of luminous intellects. This kind of companionship causes an increase in spiritual illumination. On the other hand, the companionship of the depraved and those who are led astray whom Maulana calls "the aliens" causes corruption of the intellect. These aliens are like "thistles" for human nature and are "wolves" unto humans which incidentally reminds us of the famous Hobbesian formula that "man is wolf unto man"(homo homini lupus).

In *Mathnawi* it is said that humans are every now and then alienated from their own "selves". Nonetheless man possesses a spiritual power whereby through the knowledge of the Real and under the aegis of His Grace and through the illumination of the far-sighted intellect he can heal the maladies of the evil-bidding soul and transform one's reprehensible habits into laudable and sublime attributes. The Devil can never be the cause of such spiritual transformation. "Even if the Devil be in possession of the Kingdom, he is alien, deceitful and a Trickster".